

IN HET VLEES

ROELOF
TEN
NAPEL

IN
HET VLEES
GEDICHTEN

HOLLANDS DIEP
AMSTERDAM
2020

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes & Bisseling Literary Agency te Amsterdam

© Roelof ten Napel, 2020

© Hollands Diep, Amsterdam 2020

© Omslagfoto: Rubens, Peter Paul (ca. 1620). De val der verdoemden [schilderij]. München: Alte Pinakothek

Omslagontwerp: Bureau Beeldzorg, Antwerpen

Typografie: Krijnie Gerritsen, bijzee

ISBN 978 90 488 5357 1

ISBN 978 90 488 5358 8 (e-book)

NUR 306

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

THE SPIRIT
LURKS
WITHIN
THE FLESH

– Emily Dickinson

HET INTIEME, WREDE:

I CONFESSIES

Pain's resistance to language is not simply one of its incidental or accidental attributes but is essential to what it is. Why pain should so centrally entail, require, this shattering of language will only become apparent over the course of many pages.

– Elaine Scarry,
The Body in Pain

Een boek? Van kaft tot kaft? Ik mis de kracht.

– Menno Wigman,
'Medelijden met de lezer',
Mijn naam is Legioen

But people who cannot suffer can never grow up,
can never discover who they are.

– James Baldwin
'Down at the Cross',
The Fire Next Time

Me, as ever, gone.

– Anne Carson,
'Despite Her Pain, Another Day',
Decreation

SONNET XLV

omdat bloed, in zichzelf, niets te zeggen heeft –
omdat bloed, het kale feit van bloed, me geen
betekenis wist mee te geven, me niets maakte
dat ik voorbij mijn naakte lichaam bleef –

omdat een kloppend hart, eens aangezwengeld,
precies daardoor niet meer in verbinding staat
met wat het ooit in gang heeft gezet –
omdat precies bestaan niet zonder zichzelf beginnen kan –

geen lichaam beweegt zich
door middel van waarheid, waarheid
kan niet eten –

ik ben hier niet *vanwege*, omdat het kale feit
van mijn aanwezigheid
me nergens mee verbinden kan

SONNET LXXII

'ik benoem een lichamelijke pijn, en toch is hij niet in mij aanwezig
zolang niets mij pijnigt – maar als er geen voorstelling van pijn
in mijn geheugen tegenwoordig zou zijn, zou ik niet weten
waarover ik het heb, en de pijn niet kunnen onderscheiden van genot,'
schrijft augustinus, in zijn belijdenissen –

weten we dan waarover we spreken, wanneer we spreken over pijn?
is pijn niet precies wat in het lijdende lichaam onherroepelijk
achterblijft, waardoor we zelf zelfs moeten zeggen, 'dit voelt *alsof* ...' –

zoals hoe we, wanneer we denken, zo snel willen vergeten
dat we lichamen hebben of zijn – en pijn is precies
wat die twee doet verschillen, gepijnigd hebben we een lichaam
dat enkel het onze is, en waarmee we, op het lijden na, samenvallen –

op het lijden na, want een snijdende pijn is iets anders
dan een in vlees bewegend mes

SONNET IX

wat we begrepen of beleefden onder de naam van god
kan niet zijn verdwenen toen we stopten te geloven
in zijn bestaan –
ik bedoel dat er jaren zijn geleefd, en niets daarvan
verdwenen is,

wat we begrepen of beleefden heeft dus
plaatsgehad, ook als we niet meer weten hoe het heten moet –

ik noem het pijn, omdat pijn in de buurt komt
van hoe ik denk dat god was, toen hij er was –
ik bedoel niet dat we god ervoeren als pijn, maar dat god en pijn
ondeelbaar zijn,

alomtegenwoordig, maar eigenlijk steeds eenzaam,
verborgen in elk
omringend, lijdend lichaam

SONNET VI

lang genoeg stilzitten om het licht te zien kantelen,
lang genoeg wachten om het licht te zien
terugkeren van waar het ooit viel, weerkaatst
aan de rand van het geheugen, dat het probeert
te bewaren –

dagen in leeuwarden, in sneek, in praag, die
later werden, kantelden, nu weer
opdoemen –
waarom? waar dacht ik aan?

het lichaam is een vreemd wezen,
dat steeds meegaat als het ergens
achterblijft,

dat zijn leven opschrijft
in zijn eigen vlees

SONNET LXX

gelooft iemand nog
dat een wond je slechts
sterker maakt?
dat wat met naald en draad
aaneengeregen moet
vooral aan stevigheid wint –

ja, leed tekent je, en je zal erdoor zijn gevormd, je zal achteraf
niet beter kunnen weten
dan dat je bent wat je geleden hebt, maar

een verleden is niet maar wat er gebleven is,
is meer dan de verzameling herinnerde verwondingen –

wat niet doodt laat jankend achter,
stem weg, keel piepend, alsof de wonden van je lichaam
klein zijn als een kier

SONNET LXXI

is pijn dan niet zichtbaar? wat betekenen
de trekken en houdingen die ik me herinner?
pijn lijkt aan de achterkant van gezichten te zitten,
verborgen, maar verborgen zoals hoe je weet
dat het alle voorwerpen in je omgeving
niet aan een achterkant ontbreekt –
alsof ik je leed onmogelijk betwijfelen kan
omdat je anders niet héél zou zijn –

en pijn lijkt op god, in hoe je hem ziet waar je hem ziet, maar
op de plaats van iets anders – je vertrokken gelaat

als een altaar, waarop het smeult –

of omgekeerd, hoe ik je pijn hier zie, zo ziet god ook ons –
hij heeft van alles wéét, maar het leed
verplaatst zich niet, hoe goed hij het ook ziet

SONNET XXXIII

staat het dan – wezen dat probeert
te menen wat het zegt,

doordrenkt van gesprekken en omhelzingen,
vlees en botten vol van door gebruik opgelopen gebreken,
zo geweven dat het zelfs hopen kan
dat anderen snappen wat erin omgaat, hun lichamen
het herhalen, niet precies hetzelfde, maar
niet precies verschillend –

wat zijn mijn vermoeide ledematen waard
als niets op hun gebaren rijmt? wat mijn lichaamsdelen,
als wat erin leeft

zich niet in anderen begeven kan? ertussen kan
verdwijnen, in hen op kan gaan – niet als draden
van een kleed, maar als het stiksel langs de rand

SONNET LVI *(liedje)*

een fontein
vol van bloed,
halleluja
hallelu-,

een fontein
vol van bloed
van het lam –

een fontein
vol van bloed
uit de aders
van het lam,

halleluja –
geprezen
zij de heer

SONNET CXXVI

alle lichten knippen –
het is nacht, je zit op een muur die hier
je weet niet hoe lang
al staat,
en alle lichten, in en aan de overkant van
het dal
knippen, misschien

ligt het aan je ogen –

langzaam worden sterren zichtbaar, lichamen
ouder dan deze muur, ouder
dan je ouders – ze worden zichtbaar

zoals er al mensen zijn geboren
die je zullen overleven, die al klaarstaan om
een overkant te vormen

SONNET LIII

wat komt is als donker,
al is het geen donker,
en de kamer die ik nu bewoon
gaat over,
zal ongezien verdwijnen,
zal alle mensen die er waren met zich
meenemen,

dat ondonker in –

ik bedoel dat wat voorbijgaat me achterna lijkt te zitten,
het bevindt zich achter mijn rug,
en kijk ik om, dan bukt het –

ik herinner me mijn plaatsen, maar
kan me van waar ik ook was niet meer voorstellen
hoe lang het duurde dat ik bleef

SONNET III

pijn wil zeggen: mijn lichaam is het mijne –
mijn god van pijn brengt me naar hier, scheidt me
van mijn lijf en geeft het me te dragen –
waarmee kan dat nog vergeleken worden? of:
welke vergelijking brengt de pijn opnieuw nabij?
intiem en wreed, als zelfkennis, als de weerkaatsing
niet van mijn gezicht, maar van de huid waaruit het gesneden is –

god van mijn pijn, die mijn gedachten verlaat
om ze zwaar te maken van duur,

ik geef toe: ik weet niet hoe je heet, en kan niets schrijven

dat niet van je doordrenkt raakt terwijl het je uitvaagt –
neem mijn leedgewijde lijf je bek weer in,
want ik hunker naar een hart dat klopt
met adembenemende hunkering

SONNET XXI

ik heb geen heimwee meer, maar
niet omdat ik niet meer liefheb
waarvandaan ik kom –
ik ben gewoon zo moe van wegzijn dat ik
geen terugkeer meer wil zoeken,

ik wil niet meer geloven
dat ik daar eerder was –

geen weemoed, dan,
geen holte,
een lege plek, maar
niets dat ontbreekt – een leegte
als van een ver-

blinde, ver-
blindende vlek